

Marko Despotović
*Fakultet političkih nauka
 Univerzitet u Beogradu*

Istraživanje i analiza ukupne moći najvažnijih država na svetu: Sjedinjene Američke Države i izazivači

Uredili: Dragan R. Simić,
 Dragan Živojinović i Nikola
 Jović

Mnogobrojne rasprave o tome koja je država trenutno najmoćnija na svetu, kakav će biti raspored moći u narednim decenijama i da li su neke države u procesu opadanja ili doživljavaju uspon, uvek privlače veliku pažnju ne samo stručnjaka, već i običnih građana. Međunarodni odnosi su izuzetno dinamični, a promene se događaju sve brže. Danas uopšte nije lako predvideti šta će se dogoditi čak i u godini pred nama, dok prognoze o budućnosti svetskog poretka nose sa sobom veliki rizik mogućih grešaka i loših procena. Događaji kao što su raspad Sovjetskog Saveza ili tero-

ristički napadi 11. septembra u SAD, dolaze iznenada i nenajavljeni, ali za sobom ostavljaju posledice koje se mogu osećati godinama.

Zbornik radova *Sjedinjene Američke Države i izazivači* predstavlja značajan poduhvat grupe studenata sa Fakulteta političkih nauka, koji su na nešto više od 1200 stranica pokušali da "izmere" moć osamnaest najvažnijih država na svetu. Knjiga je zbog velikog broja stranica sastavljena iz dva toma. Pre same analize moći ovih država, čitaoci se susreću sa kvalitetnim i analitičnim predgovorom od strane urednika ovog zbornika, Dragana Simića i Dragana Živojinovića. Time urednici pokušavaju da na dobar način uvedu svakoga ko krene u čitanje ove obimne knjige i detaljno ga upozna sa problematikom teme koja se obrađuje. Značajan dodatak i ogroman doprinos celokupnom zborniku predstavlja i tekst Nikole Jovića o percepciji građana Srbije o raspodeli moći u međunarodnim odnosima danas. Nastao iz rezultata istraživanja grupe studenata u okviru redovnog kursa na Fakultetu političkih nauka pod nazivom Metodologija politikoloških istraživanja sa statistikom, tekst detaljno istražuje šta misle građani Srbije o tome koje su države danas vojno najmoćnije, ali i koje države su najuspešnije u ekonomiji, sportu, tehnologiji, koje države pružaju najkvalitetniju zdravstvenu zaštitu i gde je najbolji obrazovni sistem. Naredna poglavlja su rezervisana isključivo za analizu država i to redom: Egipta, Severne Koreje, Izraela, Evropske unije, Brazila, Irana, Pakistana, Japana,

Australije, Kine, Indije, Indonezije, Južnoafričke Republike, Turske, Rusije, Sirije, Meksika i Sjedinjenih Američkih Država.

Istraživanje u ovom zborniku se oslanja na tabelu izvora moći koju je predstavio Džozef Naj u knjizi *Bound to Lead – The Changing Nature of American Power* iz 1990. godine. Prvi deo istraživanja bavi se geografijom država, a u okviru tog teksta, pored osnovnih informacija, detaljno se analiziraju prirodna bogatstva i geopolitički položaj zemalja. Ovo je izuzetno važan kriterijum koji utiče na krajnju ukupnu moć jedne države. Povoljan geografski položaj osigurava nesmetan razvoj, dok posedovanje značajnih količina prirodnih resursa utiče na razvitak celokupne privrede i smanjuje zavisnost od uvoza sirovina. Kratki prikazi istorije država takođe predstavljaju bitan deo i čitaocima pružaju polazne tačke za dalja samostalna istraživanja. Naredne oblasti koje su analizirane jesu kultura i religija, ali su studenti pokušali da istraže i da li kultura određene države može biti privlačna za druge. Takođe, istraživana je i nacionalna kohezija građana, koja može predstavljati važan izvor moći, posebno u momentima kada je određena država suočena sa problemima i opasnostima koje dolaze spolja. Analiza ekonomske moći ovih država je izuzetno važna. Stabilna ekonomija i jaka privreda omogućavaju finansiranje vojne moći, a one države koje imaju stabilne finansije istovremeno ulažu značajna sredstva u obrazovanje i tehnologiju. Sledeći deo istražuje tvrdnu moć, mada su studenti zajed-

no sa urednicima vojnu moć podelili na posebne tekstove koji analiziraju pomorsku, kopnenu, vazduhoplovnu i nuklearnu moć određene države. Kao što se može zaključiti iz delova koji istražuju vojnu moć, ona je i danas izuzetno važna, a to posebno važi za sile kao što su Sjedinjene Države, Kina i Rusija. Međunarodne organizacije u današnjem globalizovanom svetu imaju značajnu ulogu, a svaka država se trudi da ima što veći uticaj u Ujedinjenim nacijama, Međunarodnom monetarnom fondu, Svetskoj banci, Svetskoj trgovinskoj organizaciji i drugim relevantnim organizacijama. Posebno važan deo ove knjige predstavljaju analize meke moći pomenutih država. Studenti su u ovom delu teksta koristili 13 kriterijuma revizorske kuće Ernst & Young pri istraživanju.

Nakon završetka Hladnog rata, Sjedinjene Američke Države su preuzele apsolutnu lidersku ulogu u svetu, a period devedesetih i početak dvehiljaditih ostaće sigurno upamćen u američkoj istoriji po tome što nisu imali ozbiljnog izazivača. Danas to nije slučaj, uglavnom iz razloga što Kina doživljava uspon, dok istovremeno države poput Brazila i Indije jačaju i zahtevaju sve veću ulogu u međunarodnim odnosima. Tu se takođe pojavljuje i Rusija, koja je uprkos sadašnjoj ekonomskoj krizi ojačala svoju ulogu u svetu prethodnih petnaest godina. Ipak, Sjedinjene Države i dalje predstavljaju jedinu globalnu supersilu. Pored toga što su SAD dominantne po pitanju svih izvora moći, one ujedno poseduju i veliki kapacitet za konverziju istih. Iz tog razloga,

knjiga nosi ovakav naslov. Prosto rečeno, u želji da u globalnom rasporedu moći učestvuju više, sve države će morati da „jure“ SAD makar još pola veka. Materijal koji se nalazi u ovoj knjizi govori u prilog ovakvom stavu.

Upravo glavna prednost zbornika jeste objektivnost, koja se sve vreme iskazuje kroz činjenice. U svim tekstovima korišćeni su kvalitetni raspoloživi podaci, a veliki trud je uložan kako bi oni bili što aktuelniji. Čitaocima se takođe na raspolaganju nalazi i izuzetno bogata literatura koja je korišćena pri istraživanju. Uz pomoć navedenih izvora, moguće je dalje pretraživati različite podatke, članke i druge tekstove kako bi se došlo do najnovijih informacija iz određenih oblasti. Radi lakšeg snalaženja i preglednosti, knjiga obiluje brojnim tabelama u kojima je najčešće izvršena klasifikacija vojne moći, dok se na početku tekstova nalaze tabele sa osnovnim podacima za svaku drža-

vu. Stil pisanja je takav da ovu knjigu mogu koristiti i oni koji se ne bave naukom, već samo žele da prošire svoja postojeća znanja. Istovremeno, zbornik *Sjedinjene Američke Države i izazivači* ima i ulogu svakodnevnog priručnika, koji će koristiti i onima koji se već mnogo godina profesionalno bave međunarodnim odnosima.

Tema koja se obrađuje u ovom zborniku je od izuzetnog značaja, ne samo za akademsku zajednicu, već za društvo uopšte. Na kraju knjige, urednici su sa punim pravom skrenuli pažnju na, kako oni kažu, „greške koje smo kao društvo napravili u vreme pada Berlinskog zida, i u velikoj meri pogrešno procenili gde su se tada nalazili centri svetske moći“... *Sjedinjene Američke Države i izazivači* predstavlja delo koje daje značajan doprinos pokušaju razrešavanja ovog problema. Konačna ocena kvaliteta tekstova ostaje na čitaocima, dok su obimnost i količina istraženog materijala neosporni.